

AYLIK DERGİ

457

TÜRK KÜLTÜRÜ

Yayın Ta.: Kasım / 1962

Yayımlayan:

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ
ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ

Kuruluş Ta.: Ekim 1961

★

İmtiyaz Sahibi

Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

★

Yaza İşleri Müdürü

Prof. Dr. Bahaeddin
YEDİYILDIZ

★

Fiyatı: 800.000-TL.

Yıllık Abonesi

(2001 yılı için)

8.000.000-TL..

Yurtdışı:

- \$ 25.-

- DM. 40.-

Abone bedeli, 171.379

numaralı posta çeki

hesabına yatırılabilir.

Ödemeli gönderilmiz.

★

Dergiye gönderilen yazılar basılısun basılmasın iade edilmez. Dergideki yazılar kaynak gösterilerek alınabilir. Makalelerdeki fikirler imza sahiplerine aittir.

Türk Kültürü, uluslar arası hakemli dergidir.

★

İdare ve yazışma adresi:

BAHÇELİEVLER

SONDURAK,

17. SOKAK, NU. 38

06490 ANKARA

Tel: 213 31 00

Faks: 213 41 35

★

Dizilip Basıldığı yer:

Ankara Üniversitesi Basımevi

Beşevler / Ankara

Tel: 213 66 55

İÇİNDEKİLER

Gönül Sohbetleri

Önder Göçgün 257

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Rásonyi
Anma Töreni (23 Ocak 2001)

Prof. Dr. Şerif Baştav 264

Büyük Türk Bilgini Ebu Mansur Muhammed
Mâturidî ve Etkileri

Yard. Doç. Dr. A. Vehbi Ecer 268

Bir Ömrün Sevinci

Prof. Dr. Rahile Şükûrova 275

Bâkî'nin Kasideleri'nde Gökyüzü Tasvirleri

Beyhan Kesik 282

Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiiri Üzerinde bir Soh-
bet Toplantısı ve Bir Hâtıra

Şükrü Elçin 288

Dumlupınar'da Şehit Askerin Mezarı Başında

Osman Attıla 291

Kazak Edebiyatında Nevruz

Yard. Doç. Dr. Ali Akar 293

Gagauzların Kökeni ile İlgili Tartışmalı Husus-
lar

Prof. Dr. Harun Güngör 299

Ahmet Mîihat ve Sait Paşa'nın Hazırladığı
Anayasa Taslaklarının Mukayesesi

Soyalp Tamçelik 302

BİBLİYOGRAFYA

Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, *Dini Tasavvûfî
Türk Edebiyatı*

Hüseyin Özcan 312

Baha Said Bey, *Türkiye'de Alevî-Bektaşî, Ahî
ve Nusayrî Zümreleri,*

Dr. Asiye Mevhibe Coşar 317

Sayın okuyucularımızın Enstitümüzü
gönderdikleri istek yazılarında adresleri ile
birlikte posta kod numaralarını da
bildirmeleri rica olunur.

TÜRK KÜLTÜRÜ

SAYI 457

YIL XXXIX

MAYIS 2001

“GÖNÜL SOHBETLERİ”

Önder GÖÇGÜN

Atatürk Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Asıl Üyesi, Sayın Feyzi HALICI'nın başkanlığında, İstanbul Tepebaşı'ndaki Perapalas oteli salonlarında şairlerin, yazarların katılımıyla 13 yıldır aralıksız sürdürülmekte olan "Gönül Sohbetleri" nin 2001 yılına ait ilki, 14 Ocak 2001 Pazar günü saat 14.00 ile 17.30 arasında gerçekleştirildi.

85 şair, yazar ve dinleyenin katıldığı yılın bu ilk sohbetinin açılış konuşmasında Sayın Feyzi HALICI, hazır bulunanlara "hoşgeldiniz!" dedikten sonra şunları söyledi:

"2001 yılının bu ilk gönül sohbetini saygı , sevgi ve muhabbetle açıyorum. Her insan bir takvim gibidir. İstanbul'a 1942' de geldim. Çınaraltı'ndan bugüne herşey gözümün önünden geçiyor. Saadettin Nüzhet ERGUN hocamdan büyük feyz aldım. Bugün yaşıam 76. Zaman nasıl geçti bilemiyorum. Kendimi bugün 18 yaşında hissediyorum. 15-17 Aralık 2000 tarihinde Ankara'da, Kültür Bakanımız ile Konya Kültür ve Turizm Vakfı olarak Mevlâna Bilgi Şöleni'ni yaptık. Yerli ve yabancı konuşmacılarla, konuklarla 17 Aralık Şeb-i Arus'un gündüzünü ve gecesini Konya'da geçirdik. Bir kere daha ölüm denen birşeyin olmadığına inandım. Hayat devam ediyor. Bizim bütün sözümüz yaşama sevinci ile ilgilidir. Şiir yazıyorsak, eser veriyorsak bizim de ölümsüz olduğumuzu iyi bilmeliyiz. Her günümüz ilk günümüz gibi olsun; şen olsun, şenlik olsun!.."

Daha sonra söz alan Gültekin SAMANCI:

"Şiiri sevenler, şiiri yazarlardan daha çok övgüye lâyıktır. Şiiri sevmek, sanatı sevmek insanı sevmektir. Şair, şiiri sevenlerce tanınır, takdir edilir."

dedi. Gönül Sohbetleri'nin genel koordinatörü Sayın, Ahmet ÖZDEMİR'in:

*Selâm ey Başkumandan, Mustafa Kemal selâm
Emanetin yaşıyor, güven, imanımız tam:*

*Omuzlarımız hisar, başlarımız burç yurda,
Can vermeğe and içtik hepimiz tek uğurda!...*

*Bir tarihten gelinir, bir tarihe gidilir;
Yaşamak isteyenler savaşmasını bilir.*

*Zamanın kahramanlar gelebilir hakkından,
Bize sesler geliyor uzaklardan, yakından.*

*Duyuldu mu bir kere "Haydin silâh başına!"
Yeniden girişiriz istiklâl savaşına...*

*Ödü varsa düşmanın, meydan açık, hazırız:
Bu toprakta biz doğduk, biz yaşadık, biz varız!*

*Kından sıyrılmış kılıç, top ağzında mermiyiz,
Dumlu çocuklarıyız, hiç yoldan döner miyiz?!*

*Söz verip baş koymuşuz: İstiklâl bize haktır,
Buna göz diken düşman çıksın, kahrolacaktır!...*

Mehmet Sarı, Şiir Diliyle Afyonkarahisar, 2001

KAZAK EDEBİYATINDA NEVRUZ

Yard. Doç. Dr. Ali AKAR*

1. KAZAK KÜLTÜRÜNDE NEVRUZA KISA BİR BAKIŞ

Nevruz, bütün Türk boylarının çok eski zamanlardan beri kutladıkları bir bahar bayramıdır. Bu bayram, Orta Asya'nın yerleşik ve göçebe kültürlerinde derin izler bırakmıştır. Bu izleri, bugün Türkçenin konuşulduğu her coğrafyada görüyoruz. Nevruz, Türk inancına göre atalarımızın Ergenekon'dan çıktıkları güne rastlamaktadır. Bundan dolayı bu bayram "Ergenekon Bayramı" adıyla da anılmıştır⁽¹⁾. Biz bu yazımızda, nevruz kültürünün Kazak Türklerinin edebiyatına yansımaları ele alacağız.

Nevruzla ilgili edebî malzemeyi incelemeye geçmeden önce Kazakların nevruz geleneklerinden kısaca söz etmek yerinde olacaktır.

Kazak Türkleri nevruza, *nawruz* ve *ulstın ulı küni* (=Halkın ulu, büyük günü) demektedirler. Nevruz, bilindiği gibi gece ile gündüzün astronomik bakımdan eşit olduğu 21-22 Martta tekabül etmektedir. Kazak halk takvimine göre, bir yıl, 6 ay kış ve 6 ay da yaz olmak üzere ikiye bölünmüştür. Kazaklar bunu, *altı ay yaz boyı*, *altı ay kış boyı* şeklinde söz kalıplarına dökmüşlerdir. Nevruz, kışın bittiği ve yazın başladığı 21-22 Martta rastlamaktadır.

Yaz ayları, göçebe bir hayat süren Kazaklar için çok önemlidir. Çünkü 21 Marttan sonra havalar ısınacak, hayvanlar kırlara çıkacak, tarlalar ekilecek böylece bereket dönemi başlayacaktır. İşte bundan dolayı bu gün sevinç ve mutluluk mevsiminin başlangıcı kabul edilmiş ve *ulstın ulu küni* olarak adlandırılmıştır.

Yine Kazak takvimine göre, bir yıl, altı ay kış ve altı ay yazdan başka her biri 30 gün süren 12 aya bölünmüştür. Yıl sonunda hesaba katılmayan 5-6 güne ise *bes konak* (=Beş misafir) denir. Eski Kazak inancına göre "iyilik"le "kötülük"ün mücadelesi işte bu hesaba katılmayan 5-6 günde olur. Bir Kazak atasözünde bu günler, *juvannın yinişkerip*, *yinişkenin üziler*, *ölinin eri*, *tirin beti tartar* (= Kalın olan inceler, ince olan kopar, ölünün eyeri, dirinin beti benzi

* Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl.

(1) Prof. Dr. Abdulhaluk Çay, *Türk Ergenekon Bayramı Nevruz*, Ank. 1993, s. 12 v.d.

çeker.) şeklinde değerlendirilir. Bu günlere halk dilinde "öliama" adı verilir. Kazaklar, bu günlerde yolculuğa çıkmaz, hayvan kesmez, misafir çağırılmaz hatta köpeklerin havlamasına bile müsaade etmezler.

Kazaklar bu günü *ultık toy* (=millî bayram) kabul etmişlerdir. Nevruz günü bütün ülkede büyük şenlikler, eğlenceler tertip edilir, birtakım oyunlar oynanır⁽²⁾, ziyafetler düzenlenir.

Nevruz günü doğan çocuklara, *Navrızbay, Navrız bek, Meyrâm, Meyramgül, Kiris* gibi adlar koyarlar.

Sovyet hakimiyeti boyunca yasaklanan nevrüz bayramı, halk tarafından unutulmamış, halkın kendi arasında kutladığı bir gelenek olarak devam etmiştir. 1988'den sonra ise nevrüz günü ülkede resmî bayram olarak kutlanmaya başlamıştır.

2. KAZAK EDEBİYATINDA NEVRUZ

Baharın gelmesi, havaların ısınması, insanları neşlendirmiş, kış boyunca evlerinden dışarı çıkamayan insanlar bu coşkuyu edebî kalıplara da dökmüşlerdir. Böylece, bu alanda önemli bir edebî gelenek oluşmuştur. Bilindiği üzere Anadolu sahasında meydana getirilen klâsik edebiyatta ve halk edebiyatında nevrüz konulu pek çok şiir yazılmıştır. Esas olarak bahar sevgisi tasvir ve terennüm edilen bu türe, klâsik edebiyatımızda *nevrüziyye* adı verilmiştir⁽³⁾.

Diğer Türk boylarının edebiyatında da bu yansıyışı görmekteyiz. Bunlardan biri de burada ele alacağımız Kazak edebiyatıdır.

Kazak Türklerinin zengin sözlü edebiyat geleneği bilinmektedir. Bu gelenek, Kazak göçebelerinin ortak vicdanının sesi olarak yüzyıllardır bozkırdaki insanın yaşayışını dile getirir. Kazakların yazılı ve sözlü edebiyatlarında, nevrüz, en çok işlenen konulardan biri olarak karşımıza çıkar. Kazak edebiyatında nevrüzla ilgili pek çok atasözü, deyim, bilmece, dua, efsane ve jir vardır.

Nevruz günü Kazakların *mereke* (<Ar. bereket. =Bayram) günüdür. Bu günle ilgili olarak söylenen pek çok *bata* (dua, iyi dilek) ve *tilek jırları navrız jırları* olarak adlandırılır. Bu günde insanlar birbirine;

ulus baktı bolsın

Halk bahtlı olsun

tört tülük aktı bolsın

Dört başı mamur olsun

veya

(2) Bu oyunların başlıcaları: Kökpar, Avdarıspak, Kız Kuv, Altıbakan, Aksüyek, Teñ Köterüv, Arkan Tartıs'tır.

(3) Müjgan Cunbur, "Klâsik Edebiyatımızda Nevruz", Türk Kültüründe Nevruz Uluslararası Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildirileri, Ank. 1995, s. 37 v.d.

*ulus oñ bolsın
ak mol bolsın*

*Halkın durumu iyileşsin
Ak, bol olsun*

diyerek bayramlaşır⁽⁴⁾.

Kazakların halk takvimi ile ilgili şöyle bir bilmece vardır:

*Atası men anası
Üs jüz alpıs bes balası
On yeki awıl şaması
Otuz or duwadak
Yeliw yeki karakşı⁽⁵⁾*

*Babasıyla anası
Üçyüz altmış beş çocuğu
On iki ağıl malı
Otuz kazan kaz
Elli iki harami*

S. Ongarbayev'in şu mısralarında nevrüz başlaması canlı olarak tasvir edilmektedir:

*Maldar töltep, koy kozdap
Sütten bulak ağızğan
Janı jıldın sıypatı
Molşılıkka anız bop
Bastalıptı nawrızdın⁽⁶⁾*

*Mallar yavrular, koyunlar kuzular
Sütün bolca ağızı olur
Yeni yılın sıfatı
Bolluğun sebebi olup
Bunlar nevrüzla başlar*

Kazaklar yeni yılı 22 Mart günü saat 3.00'de güneş ışıklarının görünmeye başlaması ile kutlamaya başlarlar. Bu geceye *Kızır tüni* (=Hızır gecesi) derler. *Jıl başı jaktı bastadı, ayığı da jaksı boladı* (= Yıl başı iyi başladı, sonu da iyi olsun) diyerek güzel temennilerde bulunurlar. İnanca göre tam bu saatte, yani saat 3.00'de Hızır, bozkırda dolaşarak Semerkand'daki göktaşını eritmiş. Bunu bekleyen yaşlılar, çocuklara;

*Savmaldık⁽⁷⁾ savmaldık
Kop tawınıñ kök kusı
Uykudan közin aştı ma?
Savmaldık savmaldık
Samar kand'ın kök taşı
Jibidi me kördin me?⁽⁸⁾*

*Savmaldık savmaldık
Kaf dağının gök kuşu
Uykudan gözünü açtı mı
Savmaldık savmaldık
Semerkand'ın gök taşı
Işığı mı, gördün mü?*

Ulusun ulu gününde (22 Mart) kadınlar hayvanlardan sağdıkları sütü kovalara doldururlar. Bu arada evdeki eski kap kacakları kırarlar. Yerlerine yenilerini koyarlar. Bu arada *Kabak sindi, kaygı ketti* (=Eski) kaplar kırıldı, kaygılar gitti) derler. Bu, nevrüzün müjdelediği yaz mevsiminin getireceği

(4) "Nawrız Jırı" Kazak SSR Kısaşa Ansiklopediya 4-Tom, s. 456, Almatı 1989

(5) Süer Eker-Ahmet Abatoğlu, *Ulusun Ulu Günü-Nevruz*, Ank. 1993, s. 2

(6) age., s. 3

(7) 5-10 cm boyunda, emildiği zaman ağızda ekşimsi bir tat bırakan bitki. Bir adı da *qımızdıqtır*. Kazak Tilinin Tüsindirme Sözdüğü, 8. tom, s. 214, Almatı 1985. (Burada çocuklara hitap için kullanılan bir ünlem olarak kullanılmış.)

(8) *Koş Keldiñ Nawrız*, Almatı 1993, s. 55

bereketi, bolluğu anlatan bir yenilenme sembolüdür. Bu sırada kadınlar şu tekerlemeyi söylerler:

<i>Savmaldık savmaldık</i>	<i>Savmaldık savmaldık</i>
<i>Jaña kelgen jaksılıktı</i>	<i>Yeni gelen güzelliği</i>
<i>Kördik pe körmedik pe?</i>	<i>Gördük mü görmedik mi</i>
<i>Savmaldık savmaldık</i>	<i>Savmaldık savmaldık</i>
<i>Eski jil şıkıp, jaña jil kirdi</i>	<i>Eski yıl çıkıp yeni yıl girdi</i>
<i>Savmaldık savmaldık</i>	<i>Savmaldık savmaldık</i>
<i>Süti köp, kömiri az.</i>	<i>Sütü bol, kömürü az</i>
<i>Jaña yıl jarılka</i>	<i>Yeni yıl görünerek</i>
<i>Eski jil esirke⁽⁹⁾</i>	<i>Eski yıl sarhoş oldu.</i>

Yeni yılın başlaması ile birtakım ziyaret ve görüşmeler yapılır. Büyükler ziyaret edilerek hayır duaları alınır. Bu sırada yaşlılar, gençlere nevrüz duası ederler:

<i>Jasın kuttı bolsın</i>	<i>Yaşın kutlu olsun</i>
<i>Ömir jasin uzak bolsın</i>	<i>Ömrün uzun olsun</i>
<i>Ulus baktı bolsın</i>	<i>Halk bahtlı olsun</i>
<i>Tört tülük aku bolsın</i>	<i>Dört türlü bereket olsun</i>
<i>Ulus bereke bersin</i>	<i>Halk mutlu olsun</i>
<i>Pale-jala jerge yensin!⁽¹⁰⁾</i>	<i>Bela, kötülük yere insin</i>

veya

<i>Jelinin o şeti men bu şetine</i>	<i>Yelinin o kenarına bu kenarına</i>
<i>Ok şaptırsa jetpesin!</i>	<i>Ok çarpsa gitmesin</i>
<i>Teñiri bergen nesiben</i>	<i>Tanrının verdiği nasibi</i>
<i>Tepkilese ketpesin</i>	<i>Tepsen bile gitmesin</i>
<i>Sabañ jiyılmasın,</i>	<i>Kımzın dökülmesin,</i>
<i>İrkitiñ basılmasın!</i>	<i>Ayranın yayılmasın</i>
<i>Jantorsıgıñ janıñnan ketpesiñ!</i>	<i>Suyun yanından eksilmesin</i>
<i>Koyıñ öristen ketpesin!</i>	<i>Koyunun ağıldan gitmesin</i>
<i>Biyeñ jeliden ketpesin!</i>	<i>Kısrağın ağıldan gitmesin</i>
<i>Savganıñ biye bolsın!</i>	<i>Avın kısarak olsun</i>
<i>Dastarkanıñnan ketpestey</i>	<i>Sofranda zenginlik olsun</i>
<i>baylık koysın!</i>	

Ya da

(9) age., s. 55-56

(10) Eker-Abatoğlu, age., s. 10

*Şeyiñ kızıl bolsın
Gumuriñ uzun bolsın
Nesibeñ tasa bersin
Duşpanıñ kaşa bersin
Kudayım uzak kumırdı
jaza bersin!⁽¹¹⁾*

*Tuttuğun altın olsun
Ömrün uzun olsun
Nasibini taşa versin
Düşmanın kaçıversin
Tanrım uzun ömür versin*

Nevruzla birlikte bereket aylarının başlayacağına inanan Kazaklar, bu gün çok çeşitli yemekler yaparlar. Bunların başlıcası yedi çeşit nesneden yapılan *köpköje* (*Nawrızköje*)'dir. Bu, tuzlama et, koyun kellesi, süt, peynir, buğday, soğan ve havuçtan oluşur. Bu gelenek, bir nevruz şiirinde bereketin sembolü olarak işlenmiştir.

*Uls küni kazan tolsa
Ol jılı ak mol bolar
Ulı kisiden bata alsa
Sondan oljalı jol bolar!⁽¹²⁾*

*Nevruz günü kazan dolarsa
O yıl bereketli olur
Ulu kişiden dua alınırsa
Ondan sonra bahtlı yol olur*

Köje yemeğindeki koyun kellesini köyün aksakallısı (ihtiyarı) yer. Diğerleri ise *jaksı as kalğaşa, yaman karın jarılsın* (= Güzel yemek kalacağına, kötü karın yarılınsın) diyerek yemeğin kalanını yerler. Bu yemek töreninden sonra *törağası* denen köyün lider kişisi ev sahibine hayır duada bulunur. Bu dua da Kazak Türkçesi ile ve manzum olarak söylenir.

*Bakıttı as bersin
Ulustın ulı küünde
Ulin onga konsın
Kızın kırğa konsın
Kuruvar malın öriske tolsın
Devletindi asırsın
Duşpanın basılsın
Menin bergen bul batam
Uls künge saktap jürgen
sür batam!⁽¹³⁾*

*Bahtlı aş versin
Ulusun ulu gününde
Oğlun sağ tarafa konsun
Kızın kır tarafa konsun
Bolca malın ağıla dolsun
Bahtını açık etsin
Düşmanın basılsın
Benim ettiğim bu duam
Kıyamete kadar sürüp gitsin*

Nevruz günü yağan kar bile sevincin, mutluluğun sembolü olarak değerlendirilir. O geceki kara *akşa kar* (=akça kar) adı verilir ve bu durum *nur jakı* (=Nur yağdı) diye nitelendirilir. Tabii, bu "akça" sıfatı beyazlıktan öte, bolluğu, bereketi, temizliği simgeler. *Akşa kar*, bir şiirde şöyle tasvir edilmiş ve serap olarak nitelendirilmiştir

(11) Koş Keldiñ Nawrız, Almatı 1993, s. 54

(12) Sücr-Abatoğlu, age., s. 10

(13) Koş Keldiñ Nawrız, Almatı 1993, s. 19

*Ak betimin acarı
Nevruzun akşa karınday
Ak tenimin acarı
Cazgı tüşgen sagınday⁽¹⁴⁾*

*Ak çehremin rengi
Nevruz ayının ak karı gibi
Ak tenimin rengi,
Yazın düşen serap gibi*

Nevruz günü gençler yiyeceklerini alarak kırlara çıkarlar. Burada çeşitli eğlenceler tertip ederek eğlenirler. Bu eğlencelerde suyun ve ağacın yeri önemlidir. *Bulak körsen közin aç* diyerek çeşme başı ararlar. Su başlarına ağaç dikerler. Bu günde ağaç dikmenin önemi *atañdan mal kalğaşa tal kalsın* atasözüyle ifade edilmiştir.

Ünlü Kazak şairi Şekerim Kudayberdiuli (1858-1931) bir şiirinde bu geleneği Kazakların sosyal yaşantısına uygun olarak şöyle dile getirmektedir.

*Ulustñ ulı küininde
Bay şığadı balbırap
Kasında jas jetkinşek
Tulmşagı salbırap
Beybişe şıgar balpıyıp
Kündikleri kaykıyıp
Kelinşek şıgar kerilip
Savkelesi savdırıp
Kız şığadı kılmyıp
Eki közi javdırıp
Bozbala şıgar burkırap
Akbökendey sıkrırap
Kul kutılar kırıktan
Kün kutılar sıkrıktan
Ketik idis şömiştin
Tütini şıgar burkırap⁽¹⁵⁾*

*Ulusun ulu gününde
Zengin çıktı uzaklara gitti.
Üzerinde gençlik sevinci.
Saçlarını sallayarak
Huzur içinde rahatlar.
Örtüsünü gevşetip
Gelinler gerilerek çıkar
Şapkalarını sallayarak
Kızlar çıkar gülümseyerek
İki gözü parlamak
Delikanlılar çıkar eğlenerek
Ak geyik gibi koşarlar
İnsan kıtlıktan kurtulur
Güneş sıkrıktan kurtulur
Üstü açık kap kacağın
Buharı yükselir kıvrılarak.*

Kazak Türklerinin edebiyatına nevrüzün bu şekilde geniş boyutlarla yansımaları, halkın ortak hafızasının nevrüze yüklediği anlamı göstermektedir. Bu, nevrüzü, Türklerin çağlar boyu devam ettirme yeteneğinin ve aynı zamanda, birlik ve beraberlik içinde geleceğe taşıma inancının güzel bir tezahürüdür.

(14) Zübeyr Hamit Koşay, Makaleler ve İncelemeler, Ank. 1974, s. 126

(15) Koş Keldiñ Nawrız, Almatı 1993, s. 14

GAGAUZLARIN KÖKENİ İLE İLGİLİ TARTIŞMALI HUSUSLAR*

Claude CAHEN

Çeviren: Prof. Dr. Harun GÜNGÖR

Herkes biliyor ki, Gagauzlar Hristiyan Türklerdir. Modern çağlar boyunca onların asıl vatanı Dobruca olmuştur. Gagauzlar'la ilgili çok sayıda etnografik ve linguistik araştırmalar olmasına rağmen onların kökeni ve hatta isimlerinin orijini hakkında şüpheli noktalar mevcuttur⁽¹⁾. P. Wittek kendi otoritesine dayanarak şu hipoteze ağırlık verdi: Buna göre Gagauz adı 1260 yılında Bizans imparatorluğuna sığınmış olan Selçuklu sultanı Keykâvus'tan gelmekte, Gagauz Türkleri de bu göç sırasında Keykâvus'a refakat eden kimselerden oluşmaktadır⁽²⁾.

Bu hipotezin dayandığı başlıca kanıtlar şunlardır:

1. İsimlerin benzerliği;
2. Kowalski tarafından sağlam bir biçimde ortaya konulan Gagauz ve Osmanlı diyalektiği arasındaki benzerlik;
3. Osmanlı tarihçisi Yazıcıoğlu'nun uzun bir hikâye içinde yer verdiği, XV. yüzyıl başında Keykâvus soyundan geldiğini ifade ettiği bazı yerli ailelerin geleneklerini anlatmış olması.

Bu kanıtlar ne kadar ilgi çekici ve şaşırtıcı olursa olsunlar çok titiz bir incelemeyi ve tedbirli davranmayı gerektirmektedir. Belirtmek gerekir ki, eğer yanılmıyorsam, Yazıcıoğlu da dahil, bizzat Gagauz adı ortaçağa ait hiçbir

* "Points de doute sur les Gagaouzes" adlı bu bildiri "Studio Turcologia sambace dilate" Acuri di A Gollat, end Mamazcı, Institute Universitare Orientale, 1982, pp. 89-90'da yayımlanmıştır.

(1) Bk. W. Zajackowski, Encyclopédie de l'Islam, Leiden, 1965, II, s. 993-994.

(2) Yazıcıoğlu Ali on the Christian Turcs of the Dobruja, "BSOAS" XIV (1952), s. 639-668; Les Gagaouzes-Les gens de Kayka'us, dans "RO" XVII (1953), s. 12-24.